

Glasilo delovne organizacije
Iskra — Industrija baterij
Zmaj, p.o.

JUNIJ 1989, Leto XXIV

Številka 6

1923

glas zmaja

Nove baterije HIT super kot rezultat inovacijskega projekta HEBA

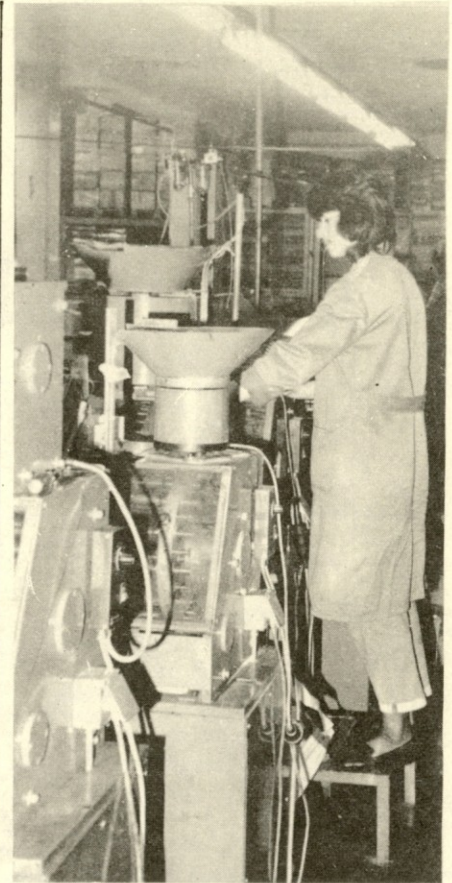
Zgodilo se je torej tisto, kar smo že lep čas dokaj nestrpnost pričakovali: visokokakovostne baterije HIT, izdelovalca Ljubljanske programske proizvodne enote v ZMAJU. Za prvo javno predstavitev nove družine okroglih baterij R6, R14 in R20 smo določili letošnji 19. maj, ko smo predstavnikom in poslovodjem filial Iskra-Commerce za Ljubljansko in Mariborsko področje pokazali nove proizvode in jih seznanili z njihovimi karakteristikami. Takoj za tem pa so sledila reklamna sporočila preko radia in časopisov ter revij. Baterije HIT so se pojavile na prodajnih mestih.

"Inovacijska naloga hermetizacija baterij R6, R14 in R20 je rezultat dolgoletnih raziskav in znanja strokovnjakov naše tovarne," je rekel za naše glasilo vodja projekta HEBA in sedanji direktor programske proizvodne enote Ljubljana Zdravko Jež. "Razlog, da smo začeli razmišljati in snovati nove izdelke je bil v tem, da obstoječi proizvodni program Ieclanche baterij R6, R14 in R20 po svoji kakovosti skoraj ni imel več realnih možnosti po večjem tržnem deležu na domačem trgu in tudi pri izvozu baterij. Prav to ugotovljeno stanje proizvodnega programa je narekovalo oblikovanje inovacijske naloge, ki smo jo opredelili v projektu HEBA. Cilj tega projekta je bil IZDELEK TAKŠNE KAKOVOSTI, KI BO ZADOVOLJIL POTROŠNIKA, ker smo in še vedno smatramo, DA JE KAKOVOST TRŽNA

KATEGORIJA in ne samo doseganje predpisanih standardov kvalitete.

Izvedba inovacijske naloge je potekala v okviru projektne naloge, za kar je bil izdelan delovni program. Vsebino programa so predstavljale delovne naloge za posamezna področja: izdelava opreme, osvajanje polizdelkov, razvoj industrijske tehnologije, raziskava trga in kadri za proizvodnjo. Po mojem osebnem prepričanju," je nadaljeval direktor Jež, "je šlo v primeru doseženih rezultatov iz nalog projekta HEBA doslej za največjo aktivnost v dosedanjem obdobju strojogradenj v tovarni ZMAJ. Zaradi obsežnosti in zahtevnosti so bile potrebne marsikatere spremembe predvsem pri izdelavi opreme, kar je bilo doseženo z načrtnim in premišljenim delom strokovnjakov razvojnega področja, sektorja vzdrževanja ter ostalih področij naše tovarne.

Projekt je bil kot INOVACIJSKA NALOGA obravnavan na komisiji za verifikacijo inovacijskih projektov pri Ljubljanski banki - Združeni banki. Komisija je INOVACIJO sprejela z utemeljitvijo, da so strokovnjaki Iskra-Baterije Zmaj z lastnim razvojno tehnološkim znanjem ter izvirnimi konstrukcijskimi rešitvami sami izdelali strojno

Del proizvodne linije za baterije R6 HIT iz projekta HEBA. Na sliki: Marica Tadič ob stroju.

R 6

R 14

R 20

opremo za izdelavo hermetizirane baterije, ki predstavlja novost v jugoslovanskem prostoru. Tako komisija ocenjuje, da projekt izpolnjuje postavljene pogoje za sofinansiranje v sistemu LB.

Z doseženimi rezultati pa se prav gotovo še ne smemo zadovoljiti, zato so nadaljne aktivnosti usmerjene v reševanje problemov, ki so lastni vsakemu prehodu iz poskusne v redno proizvod-

njo," je na koncu pogovora dejal direktor PPE in vodja projekta HEBA Zdravko Jež in zaključil z besedami, da "tehnično tehnološka zasnova hermetizirane baterije omogoča proizvodnjo cinkkloridnih baterij, ki jih drugod po svetu že izdelujejo z namenom, da nadomestijo alkalni sistem baterij.

"Cinkkloridni sistem je manj oziroma skoraj neobčutljiv za iztok elektrolita, pri čemer se upošteva dva faktorja, to je kemijski sistem in neprodušna zaprtost baterije," je povedal diplomirani inženir kemijske tehnologije Branimir Blokar, ki je po tej plati v okviru nalog razvojnega področja sodeloval pri projektu HEBA. "Leclanche sistem je namreč za ta primer problematičen. Je pa že dve leti tega, ko se je oblikovala prva naloga, da bi določena skupina strokovnjakov poskušala zamenjati elektrolitski mangan s kemičnim manganom, acetilenske saje naj bi

zamenjali s cenejšimi, istočasno pa dosegli za razred boljše kakovost. Ta kombinacija pa pri dosedanji klasični izvedbi ne bi prišla v poštev, se pa je zlahka vključila v projekt HEBA. Razlike med klasično in sedanjo izvedbo imenovano HIT so predvsem:

- skladiščenje je bolj obstojno
- iztok elektrolita je preprečen
- električne kapacitete so znatno večje (kar se zlasti zazna pri večjih obremenitvah)

Naloge s strani kemijske tehnologije so zdaj zaključene v toliko, da smo sposobni proizvajati in prodajati baterije takšne kakovosti, da zadovoljimo potrošnika," je ob koncu pogovora dejal Brane Blokar in dopolnil, da je treba še marsikaj storiti, gledano na "dolge proge" in z očmi ozke strokovne specializacije.

Ob vseh teh dosežkih pa ne gre zamolčati dejstva, da je bilo možno tako velik projekt HEBA pripeljati do konca le ob veliki prizadevnosti, ki je mejila že na entuziazem vseh izvajalcev in ob veliki gonilni sili peščice ljudi z njihovim vodjem projekta. Pred številnimi problemi, skoraj nerešljivimi situacijami in tudi večkratne nestrpnosti, za kar so bili postavljeni krat-

ki časovni roki, ki so pod silo razmer kar nekajkrat doživeli premik, je bilo vložene veliko napora, ki ga je poleg raziskovalcev, tehnologov in konstruktorjev najbolj občutil Zdravko Jež kot vodja. Vsem velja izreči priznanje še zlasti ob ugotovitvi, da številni zunanji sodelavci kar verjeti ne morejo, da je bil ta projekt izdelan "doma". To pa pomeni, da tudi "majhna" tovarna s takšnimi ljudmi, ki imajo znanje, sposobnost in voljo, lahko prevzame in zaključi velik projekt. Glede na zahtevnost in širino dosedanjega projekta HEBA so izvajalci v svoji strokovnosti rasli in to znanje bodo znali koristno uporabiti pri nadaljnjih strojegradnjah v skladu z razvojnimi težnjami tovarne ZMAJ. -UR.

naslovna stran

Kako v danem trenutku napeti vse sile in premagati nasprotnika, so najbolje pokazali tekmovalci ZMAJA, ko so na letošnji BATERIJADI '89 v soboto 20. maja premagali Zagrebčane in Gospičance.

Po ostalih športnih panogah vedno ostane za konec najbolj atraktivno dejanje: vlečenje vrvi. In tokrat so Zmajevci dobili za prve nasprotnike Gospičance. Pogled na lepo zbirko mišic pa Zmajevce ni demoraliziral. Ko je sodnik zapiskal znak za začetek, so naši zarjuli kot medvedi, se napeli, vlekli in tulili in tudi - uspeli. Tudi v drugo je šlo, čeprav težko. Ko pa so prišli na vrsto Zagrebčani, je bilo dobiti vtis, da jih je strah "ponorelega" zmaja. Ko so naši na spet na ves glas zarjuli, je nasprotnik že pri majhnem sunku vrvi klecnil in klonil tudi drugič. ZMAJ je zmagal.

Slika na naslovnici predstavlja le delček velike borbe oziroma prizadevnosti tekmovalcev Zmaja ob izdatni navijaški mrzlici.

STIKOVA VROČA LINIJA SPOROČA
v četrtek 15.junija 1989 (DELO)

Predstavitev baterije HIT
v Nami.

Novost v ponudbi izdelovalca Iskra-Zmaj so visokokakovostne baterije HIT. Danes, jutri in pojutrišnjem od 10.-13.ure in od 16.-19.ure si lahko prikaz uporabnosti baterije HIT ogledate v veleblagovnici Nama pri pošti v Ljubljani. Pri nakupu izdelkov Iskra-Zmaj nad 100.000 din prejmete darilo (baterijsko svetilko).

Predstavniki različnih trgovskih hiš so često gostje v naši tovarni zlasti v zadnjem obdobju, ko jim predstavljamo nov proizvodni program HIT. Tokrat na sliki so trgovci iz EMONE v petek 16.junija.

BATERIJADA '89

v znamenju Zmajeve zmage

Strah, da Zmajevci ne bomo zmogli ponuditi tolikšne gostoljubnosti, kot smo jo vajeni doživeti v Zagrebu in Gospiču, je bil tokrat odveč. Že dopoldanska dobrodošlica ob prihodu gostov v naši jedilnici je nudila obetaven začetek letošnjega srečanja baterijcev Zmaja, Croatie iz Zagreba in Nikola Tesla iz Gospiča, ki so se po opoldanskem času preizkušali na športnem področju. Tekmovanja so bila v Domu invalidov in borcev NOV v Malenškovi 1, kjer so dani za to vsi pogoji, le kegljišče je bilo zaradi republiškega prvenstva zasedeno in naši kegljači so se preselili na Kodeljevo.

Rezultate tekmovanj smo objavili že v prejšnjem glasilu, zato samo ponovimo, da je ZMAJ s prvim mestom osvojil prehodni pokal, drugi so bili Zagrebčani in tretji Gospičanci. Razglasitev rezultatov in podelitev priznanj ter pokalov je bilo že pred večerjo, nakar se je družabni večer ob vesplošnem razpoloženju in glasbi nadaljeval pozno v noč. Ob slovesu smo si zaželeli: nasvidenje v naslednjem maju na BATERIJADI '90 v Zagrebu.

Med posamezniki so bili najboljši od Zmajevih tekmovalcev v šahu: 2.Čirkvenčič, v streljanju moški: 1.Bavdež Matjaž, 2.Šeme Alojz, 3.Mostar Poštjan in v streljanju ženske: 2.Kocman Marija, v kegljanju moški: 1.Božič Marjan ter v kegljanju ženske 1.Peranec Zdenka.

Zgoraj: Zmajevo omizje je zabučalo ob razglasitvi, da prehodni pokal ostaja doma. Ob veselim navdušenju, ki se zlepa ni poleglo, se je vsakdo hotel vsaj dotakniti zaslužene trofeje.

Desno: Aleksander JAKOMIN je v okviru organizacijskega odbora in v funkciji predsednika sindikata po splošni oceni obilo pripomogel k uspešni izvedbi letošnjega srečanja baterijcev, kajti organizacija BATERIJADE je bila letos Zmajeva.

Levo: Poleg Zdenke Peranec iz kemijskega laboratorija, ki je pri posameznicah osvojila 1. mesto v kegljanju, je pokal prevzel tudi Matjaž Bavdež (na sliki) za osvojeno prvo mesto v streljanju z zračno puško.

Desno: "Nenadkriljiva" in zmagovalna ekipa v malem nogometu. Najuspešnejši strelec je bil Tomaž Centa, najboljši igralec Dušan Novak in najboljši vratar (spet) Jože Turk.

Zgodovina naše tovarne se je začela leta 1923

M.Mayer

13

Iztekle se je leto 1958 in delavski svet, ki je tedaj štel 29 članov, je obravnaval poslovno uspešnost. Ocena je bila, da so finančni rezultati dokaj ugodni, kar ni zasluga samo v določeni priložnosti na tržišču, temveč celotnega kolektiva, vseh 416 delavcev in uslužbencev. K temu je prispevala tudi boljša organizacija prodajne službe in na jugoslovanskem trgu je bilo zaznati porast realizacije kljub hudi konkurenci, ki jo je ZMAJ imel v zagrebški tovarni baterij CROATIA. Le-ta se je obnašala monopolno, ker je edina v Jugoslaviji izdelovala baterijske svetilke in jih vezala na istočasni odkup baterij. V ZMAJU so se zavedali, da CROATII ne morejo uspešno konkurirati, zato so se odločili, da tudi sami začnejo proizvajati svetilke.

Tudi z izvozom so bili v ZMAJU še kar zadovoljni, saj so ga v minulem letu celo nekoliko povečali predvsem zaradi osvojitve ploščičastih anodnih baterij, ki so pričele na inozemskem trgu nadomeščati cilindrične baterije 90 + 1,5 voltne, katere so se

ZMAJ je v letu 1957 prodajal na domačem trgu dve kvaliteti baterij: domačo v etiketi ZMAJ in izvozno v etiketi METEOR s kvalitetnim znakom.

Razlika v ceni med eno in drugo baterijo je bila 10 odstotkov, v kvaliteti pa za skoraj 60 odstotkov. Navadna ZMAJ baterija je imela 0,66 Ah, izvozna METEOR pa 1,04 Ah oziroma 1,10 Ah, če smo uporabili žarnico 0,1 A.

znašle na robu rentabilnosti in jih v nekatere države niso mogli več izvažati.

"Splošna finančna situacija je zdaj veliko boljša kot lani v letu 1957," je ugotavljal direktor Stanko Petelin in kritiziral prevelike zaloge materiala ter menil, da bo treba še marsikaj spraviti v red. Pri tem pa je za slab strojni park krivil strokovnjake, ki jih je imel ob sebi. Za nezadovoljstvo delavcev ob izplačilih dobičkov, ki so bili nižji od obljubljenih, je

ZMAJ v letih 1959 - 1965

(obdobje direktorja Vinka Žontarja)

Da so se takratni vodilni delavci v ZMAJU in predstavniki družbeno političnih organizacij in samoupravnih organov odločili za novega direktorja iz lastnih vrst, ni naključje. Za to sta jih vodila dva motiva. Odločujoča struktura delavcev se je tedaj smatrala za "prave in stare zmajevce", z dolgoletnimi izkušnjami v baterijski stroki in tudi sicer in so na vrhu vodenja tovarne hoteli imeti svojega človeka. Pri izbiri med sodelavci so ocenili, da bi Vinko Žontar lahko prevzel krmilo ZMAJA, saj je pri dosedanjih opravilih že uspešno potrdil svoje organizacijske in aktivistične sposobnosti, obljubili pa so tudi, da mu bodo pomagali z vsemi močmi, da ZMAJ "na novo zaživi".

kritiziral aktiviste družbeno političnih organizacij in sploh je dobival občutek, da nasprotujejo njegovi politiki vodenja in konceptu razvoja. Splet okoliščin od stavke do slabih medsebojnih odnosov in ob ugašanju avtoritete ga je privedlo do odločitve za ostavko na položaj direktorja in odpoved delovnega razmerja. Malce začuden je bil, ko je tedanja predsednica delavskega sveta Milka Veber menila, da je vsaka diskusija na direktorjevo ostavko odveč in ga nima smisla prepričevati, da bi še delal v podjetju.

Še isti dan 19. januarja 1959 pa je delavski svet ZMAJA imenoval za vršilca dolžnosti direktorja Vinka Žontarja, ki je bil v tovarni zaposlen od 15. februarja 1956 in ki je opravljal delo vodje ogljenogratitne proizvodnje in delo vodje kontrolne službe. Po soglasju Občinskega ljudskega odbora Ljubljana center je bil imenovan za novega direktorja tovarne ZMAJ.

Vinko ŽONTAR

direktor tovarne ZMAJ 1959 - 1965

Komisija za razpis mest direktorjev Občinskega ljudskega odbora Ljubljana Center je javno razpisala mesto direktorja tovarne ZMAJ. Ker je na svoji seji 17. marca 1959 ugotovila, da kandidat ŽONTAR Vinko izpolnjuje vse zahtevane pogoje po razpisu, je s sklepom sprejela predlog, da se ga na razpisano mesto imenuje. Predlog komisije

je Občinski ljudski odbor Ljubljana Center na svoji seji 20. marca osvojil, tri dni kasneje pa je bila izdana odločba:

Žontar Vinko, rojen 18. marca 1921 stanujoč v Ljubljani, Popovičeva 3, se imenuje za direktorja tovarne "ZMAJ" v Ljubljani, Šmartinska cesta 28.

Žontar Vinko nastopi delovno mesto direktorja tovarne ZMAJ takoj.

Začelo se je takoimenovano novo obdobje in pod "domačim" vodstvom so se medsebojne razprtije utišale in v mnogočem izboljšali odnosi že zaradi občutka zmage, ki so jo izbojevali z odstopom direktorja Petelina, čigar zasluge za preporod in razvoj tovarne so imele še lep čas bogate sadove.

KAKŠEN JE BIL "stari ZMAJ"

Danes, ko proizvodnja baterij na novi lokaciji v Stegnah teče

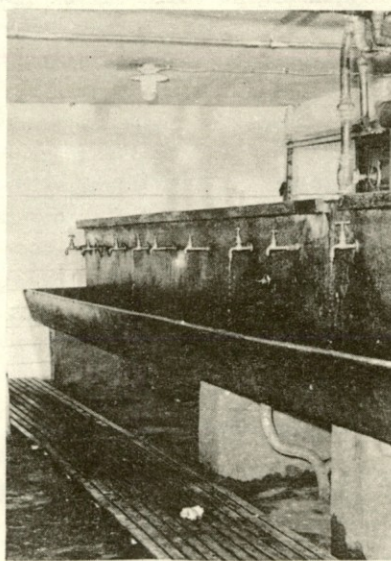
Za kopanje in umivanje smo s premogom in drvmi ogrevali vodo v dveh kotlih, ki sta leta 1962 zamenjala majhno dotrajano ogrevalno napravo. Kotle in peči po tovarni smo ugasnili leta 1969, ko smo postavili lastno centralno ogrevanje.

že preko deset let, se kot "stari" ZMAJ pojmuje tovarna oziroma objekt na Šmartinski cesti 28. Vendar smo tedaj še pred selitvijo leta 1978, ko je bila proizvodnja že dvakrat posodobljena in sicer leta 1964 in 1968, smatrali za "stari Zmaj" obdobje pred tem. In ker se je pisec teh zgodovinskih dogodkov zaposlil v ZMAJU še pred prvo rekonstrukcijo in v času direktorja Vinka Žontarja, se ponuja zadnja priložnost, da se rešijo pozabe in osvetlijo nekatere zanimivosti takratnega časa.

BATERIJE NE VZDRŽIJO, DELAVCI KLJUBUJEJO

Delovni pogoji v tovarni in še zlasti v proizvodnji so bili na izredno nizki ravni. Črni prah se je zajedal v obleko in kožo in je kljub takratnim sanitarijam in umivalnim koritom spremljal delavke na poti domov in marsikatera se je ogibala ljudi predvsem v poletni vročini, ko se je iz kože z znojem izcejal tudi manganov dioksid ter acetilenske saje in grafit.

V kletnem prostoru ob vhodu v garderobe, kjer je bil kasneje izhod na Grabljevičovo cesto zaradi transporta cinkovih ron-

del, sta bila v letu 1962 postavljena dva visoka okrogla kotla za ogrevanje vode za umivanje in kopanje in ki sta zamenjala majhno in dotrajano ogrevalno napravo. Oba kotla je običajno snažilka garderob in sanitarij zakurila dopoldan, da je bila voda dovolj segreti do zaključka dopoldanske izmene, za popoldansko pa je skrbel transportni delavec. Oba kotla sta imela še vedno manjšo zmogljivost, kot so bile dejanske potrebe in zato smo pismeno določali, katere delavke iz določenega oddelka imajo pravico do tuširanja in katere samo do umivanja s toplo vodo. V neprijetno ploho očitkov in tudi groženj je zašla delavka, če je toplo vodo "ukradla" kar je pomenilo, da se je skrivaj med popoldansko malico skopala, sodelavka pa jo je zalotila z bojaznijo, da bo tople vode za res nujne primere zmanjkalo. To se je kaj rado dogajalo ob sobotah zvečer.

Z drvmi in premogom pa nismo kurili samo obeh kotlov za vodo, temveč v zimskem času tudi vse peči po obratnih prostorih in pisarnah. Največ novih peči je bilo kupljenih leta 1957 po končani novogradnji na dvorišču. Sploh je bilo ogrevanje v celotnem ZMAJU do leta 1967 izredno "pomembna" dejavnost. Vsak oddelek je imel eno in če je bil večji tudi dve peči od visoke Iutzove v vezalnici, raznih okroglih enostavnih in "Kraljice peči" do lončenih kaminov po pisarnah. Snažilkam pisarniških prostorov v popoldanskem času se je štel v redno delovno dolžnost, da so po čiščenju peči pripravile vse potrebno, da je nočni vratar v zgodnjih jutranjih urah prižgal že v peči pripravljeno grmado. Čez nekaj časa je ponovno obhodel vse pisarne in dodal še premog, da so bile peči že segreti do šeste ure, ko se je začelo redno delo. Potem je pač vsak sam skrbel, da je nalagal peč preko dneva. Za vnaprej dogovor-

jeno mesečno denarno nagrado je določen delavec dnevno ostajal po 14. uri v podjetju in z lesenim košem na hrbtu iz kleti pod proizvodnjo preko dvorišča nosil drva in premog v pisarniške prostore, kar je stresal v lesene zaboje ob pečeh. Med temi nosači moramo omeniti predvsem Nasufa Salja in Jaka Erjavca.

V obratu pa je bilo nekoliko drugače, kjer so peči kurili zaradi popoldanske izmene do poznega večera. Za celotno zimsko obdobje smo se dogovorili z eno delavko kot na primer z Ivanko Srebrnjak ali Nado Jovanovič, ki je vsako jutro od ponedeljka do sobote že ob pol peti uri očistila peči pepela in jih zakurila s trskami in drvimi, kar je nasekala že prejšnje popoldne in vse skupaj zaklenila v poseben prostor.

Peči so delovale precej različno in ob nizkem zračnem pritisku in mrzlih meglenih jutrih sploh niso "potegnile". Nič kolikokrat je bilo ob šesti uri zjutraj in še kasneje videti zadimljene delovne prostore, v katere se je z gostim zadušljivim dimom, ki je silil na kašelj, mešala vlažna megla skozi na stečaj odprta okna in se razblinjala v prepihu skozi vse hodnike. Tako je izgledalo kot ob požaru in k temu vtisu je pripomogla tudi bledikavo rdečkasta svetloba žarnic visečih s stropa in ki se je zgubljala v črnih in zaprašenih stenah, kar je bilo najbolj značilno za zalivalnico baterij. V takem okolju je bilo opaziti sodelavke le kot silhete in jih spoznati šele iz neposredne bližine.

V mrzlih zimskih jutrih po prihodu v tovarno so se delavke zbirale najprej okrog peči in proti toploti stegovale premrle roke. Karkoli so prijele četudi polizdelke iz kartona, je bilo vse podhlajeno in razume se, da je tudi baterijam padla električna napetost. Zato so odpadle redne jutranje oddaje v skladiš-

Pogled na hodnik zgornjih oddelkov v starem ZMAJU pred letom 1965

če, ker ni bilo moč opraviti kontrolnih testov kakovosti. Ta čas se je pomaknil na deseto ali enajsto uro, ko se je temperatura v obratu nenako normalizirala.

Čiščenje obratnih prostorov je bilo zelo oteženo zaradi stalne prisotnosti prahu, ki je v gornje prostore prihajal iz mešalnice depolarizacijske mase ob odprtem prehodu, kjer je bilo leseno stopnišče. Tla so prenesla le sirkove (in tudi brezove) metle, saj je bil v vsakem oddelku drugačen pod. V spajalnici in pasaži na primer so bila tla iz lesenih kock kot nekoč v konjušnicah, v kuhinji za odkuhavanje členov pa je bila bituminizirana prevleka in zato ni bilo čudno, če so se v vročih poletnih dneh noge miz, stolov in banj za namakanje in odkuhavanje členov ugrezale. Zaradi občasnega premikanja inventarja je površina tal izgubila gladkost in postala vegasta, ugrezine pa je zapolnila umazanija. Vsaka pohožena pokrovka ali mesingasta kapica se je zapečatila v tla in tudi prah je opravil svoje. Zato smo marsikje in občasno uporabili strgalo na dolgem ročaju in postrgali nanos, ki se je najlepše odstranjeval takrat, ko se je povečala vlaga

v zraku oziroma se je po dolgem času pripravljalo k dežju.

SPODNJI IN ZGORNJI ODELKI V PROIZVODNJI

Kadar smo v tistem času omenili proizvodnjo baterij, smo vedno mislili le na dva oddelka, ki smo ju imenovali zgornji in spodnji. Štancarijo smo smatrali za samostojen oddelek, ker se v njem niso izdelovale baterije, ampak le polizdelki za spodnje in zgornje prostore. Prav za polizdelke smo imeli na podstrešju tudi posebno skladišče, ki ga je vodila Danica Vidic.

Do leta 1965 smo v proizvodnji imeli mnogo pregradnih, deloma zidanih in deloma steklenih ter lesenih sten, ki so zaključevale posamezne oddelke.

V pritličju:

- štancarija (s pločevinarno)
- pri ploščicah (oddelek za ploščicaste baterije in elemente)
- črnina (priprava depolarizacijske mase)
- preša (stiskalnica mošnjikov)
- vezalnica (mošnjikov)

V prvem nadstropju:

- elektrolit kuhinja (pripravljalnica elektrolita)
- spajalnica (spajkanje členov v baterije)
- smol kuhinja (priprava smole za zalivanje baterij)
- zalivalnica (zalivanje baterij)
- etiketirnica
- kuhinja (odkuhavanje členov)
- pri drobižu (izdelava ostalih baterij)

Po sredini med oddelki v pritličju in nadstropju sta bila hodnika, koder je tekel notranji transport med oddelki. Bila pa sta tudi primerna za priročno skladišče materialov, ki so vstopali v tisti oddelek, pred katerim je bil zložen.

Glavno skladišče surovin za izdelavo depolarizacijske mase smo imeli v kleti, za dnevno porabo pa je bilo treba vreče z manganovim dioksidom, acetilenskiimi sajami in grafitom ter salmiakom navoziti na hodnik, da je bilo delavcu v "črnini" čimbolj priročno. Na hodniku v prvem nadstropju smo imeli nekaj prostora ograjenega z mrežo zaradi zaklepanja in kjer so bili na policah različni drobni polizdelki od kapic do raznih kontaktov. Ob priročnem skladišču pred elektrolitsko kuhinjo so bile v višino navzkriž naložene vreče z belo pšenično moko, na drugi strani hodnika ob steni pa veliki stekleni baloni s tekočimi kemikalijami za pripravo elektrolita.

ŠTANCARIJA IN ČRNINA

Pasaža, kakor smo imenovali prehod s prednjega na zadnje dvorišče ob železniški progi in v kateri je bila večinoma skoraj do stropa natrpana s surovinami,

kartonskimi tulci, sodi z bitumnom, zaboji s cinkovimi čašami in podobnim materialom, ki je bil evidentiran v skladišču surovin - skladiščnik je bil tedaj Jože Anžur - je puščal le toliko prehoda, da je bilo možno pokončno obesiti kolesa na stojala ob zidu. Tu je bila namreč kolesarnica.

Nekako sredi pasaže tri stopnice višje je bil skozi nihajna vrata vstop v pritlične prostore, ki so sloveli za najbolj črne in smo jih na splošno imenovali "črnina". Izjema je bila štancarija. Tu se je na šestih štancih z različnimi orodji - nastavljalac orodij je bil tudi Rebernik Janez - izdelovalo kapice iz medenine, različni kontakti, pokrovke, polizdelki za baterijske svetilke in še vrsto drugih izdelkov potrebnih za sestavo baterij.

Velike škarje v kotu so bile namenjene rezanju trakov za štance. Ob ozki mizi vzporedno s pasažo je običajno nekaj delavk ročno in kasneje z vzvodno stiskalnico vlagalo "zvezdice" v dno cinkove čaše. Nekaj let pa se je v tem oddelku izdelovalo tudi priključke za 9 voltno baterijo. Vse izdelke iz štancarije, med katerimi so bile številne kar-

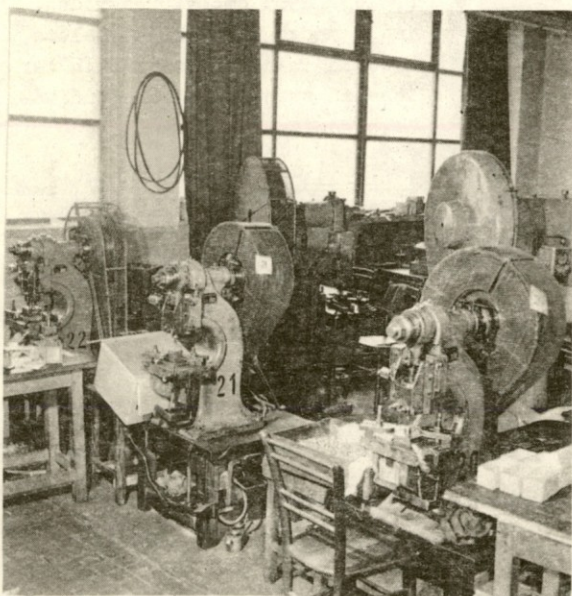
tonske "kulise", se je po zaključku delovnega naloga oddajalo v skladišče polizdelkov na podstrešju, v katerem je bila nekaj let za skladiščnico Danica Malovrh poročena Vidic. "Kulise" pa smo imenovali spretno v zareze vložene kartonske trakove za anodne baterije, v kateri je vsaka celica zaradi izolacije z drugo celico imela kartonski okvir oziroma pregrado.

Na nasprotni strani preko hodnika je bil ploščičasti oddelek s pogledom na pasažo in dvorišče ob železniški progi. Tu sta stali dve stiskalnici za elemente oziroma za stiskanje - prešanje velikih mošnjikov za elemente S4 in R40. Poleg teh dveh stiskalnic je stala "tabletirka", stroj za stiskanje tablet iz depolarizacijske mase za baterije 6A 22, katero smo kasneje preselili v šentvid skupaj s proizvodnjo teh baterij.

Na visoki mizi ob oknih so bile montirane vretenske stiskalnice za stiskanje tablet različnih velikosti. V obratu smo jim rekli "špindelpreše". Poleg teh pa so bile nameščene ob zidu tudi vzvodne stiskalnice za izdelavo mošnjikov R10, R14 in kasneje, ko se je na tržišču pojavila potreba tudi R6. V desnem kotu tega oddelka je bil določen prostor za izdelavo ploščičastih baterij, med katerimi je vedno bolj prevladovala 9 voltna baterija. Ker pa je proizvodnja teh baterij potrebovala bolj čiste delovne pogoje, sta Zmajeva mizarja postavila dvokrilno steno do stropa. Tako je bil imenovan "pododdelek" izoliran od prahu in umazanije, ki je sicer redno spremljal delo z depolarizacijsko maso.

Za ploščičaste baterije je bila sprva formirana le ena ekipa delavk, kasneje še druga, tretja in četrta. Delo je steklo v dveh izmenah v času večjih potreb na tržišču med leti 1961 in 1965.

(se nadaljuje)

Za tiste čase do leta 1967 je bila v ZMAJU dokaj dobro opremljena štancarija s pločevinaro za izdelavo številnih polizdelkov za baterije in baterijske svetilke.

Šest novih upokojitev

V zadnjem obdobju, kar še nikoli doslej, se krog naših upokojencev čedalje hitreje širi in veča. Vanj pogosto vstopajo "novinci", katerim se aktivno delovno obdobje zaključuje oziroma, ko uspejo doseči ustrezne pogoje. Tako smo se v zadnjem mesecu in pol poslavljalji kar od šestih sodelavcev zaradi odhoda v pokoj. Med Zmajeve upokojence so se tokrat vpisali Dukarič Marija, Filiposka Fani in Puc Anica iz ljubljanske proizvodnje, iz šentviške pa Kralj Amalija in Ihan Štefanija ter Vardjan Marija iz splošno kadrovskega področja.

Njihov odhod kot redno za vse ostale tudi tokrat beleži naše glasilo po abecednem vrstnem redu. Naj ob tej priliki in na tem mestu zaželimo vsem šestim še obilo zdravja in dobrega počutja v zasluženem pokoju in da se, kar je tudi vabilo, spet vidimo ob prvi priložnosti, še zlasti pa na tradicionalnih srečanjih v mesecu decembru.

Dukarič Marija

Zadnji delovni dan Marije Dukarič po 32 letih dela v baterijski proizvodnji.

Dukarič Marija, izdelovalka baterij v ljubljanski proizvodnji se je v Zmaju zaposlila že 11. aprila 1957. Sprva je nekaj let spajala cinkove čaše različnih dimenzij, leta 1964 pa se je preusmerila na predspajanje členov oziroma spajanje baterij BD. Z odločbo o prekladanju baterij v letu 1976 je opravljala različna dela in tri leta kasneje je pristala na stroju za etiketiranje baterij R 6, koder smo jo vide-

vali vsa leta do njene predčasne upokojitve 20. junija letos. Dukarič Marija spada med tiste starejše Zmajevke, ki so se zaposlile v baterijski proizvodnji pred letom 1960. Z njenim odhodom se je torej pričela rušiti še zadnja dekada te generacije, kajti za njo ostaja le še devet delavk, ki so se v ZMAJU zaposlile v petdesetih letih.

Filiposka Fani

Filiposka Fani je začela z montiranjem ploščatih baterij 26. februarja leta 1965. Tiha in mirna, prizadevna za čim večji

Ob svečani poslovitvi ob odhodu v pokoj dveh dolgoletnih sodelavk Fani Filiposke in Anice Puc z direktorjem PPE Zdravkom Ježem 24. maja letos.

učinek je bila velikokrat premeščena na različna delovna mesta. Opravljala je še montiranje celic, natikanje kopic in čiščenje členov, pokrivanje BD baterij, delala pri čašah in zadnje čase večinoma na etiketiranju baterij R 6. Odločila se je za starostno predčasno upokojitev z letošnjim 2. junijem.

Kralj Amalija

Kralj Amalija je tudi izdelovalka baterij v šentviškem Zmaju od 1. junija leta 1969. Od takrat je poteklo točno 20 let do letošnjega 31. maja, ko se je predčasno upokojila. Sicer pa njen prvi delovni dan sega že v leto 1967, le da je takrat bila sprejeta za določen čas, ki se ji je podaljševal do rednega sprejema v delovno razmerje. Opravljala je številne delovne operacije, izmed katerih omenimo le nekatere kot so spajanje, izdelava elementov, rezanje cevk (izdelava polizdelkov) stiskanje negativne elektrode in spajanje pokrovov za baterije JŽ. Bila je delavka pri izdelavi specialnih baterij in iz odločbe iz leta 1981 pa je razvidno, da je opravljala tudi suplrska proizvodna dela. Skratka vsa, kjer koli je bila potreba ali ozko grlo v procesu proizvodnje.

Ihan Štefanija

Ihan Štefanija je iz obrata Šentvid pri Stični. Delovno razmerje je sklenila 16. septembra leta 1974, starostno upokojitev pa zaznamuje letošnji 29. junij. V šentviški proizvodnji je delala sprva na doziranju pozitivne mase pri baterijah 6AF 22 ter tri leta kasneje, kot izkazuje odločba, na vtiskavanju negativne mase. To pomeni, da je vseh 15 let večino delala v proizvodnji 9 voltnih baterij.

Vardjan Marija

Prag tovarne ZMAJ je prestopila, ko je dopolnila 16 let in od takrat je minilo 35 let, nakar se je starostno upokojila 31. maja letos. To je kratka informacija o delavki, ki je vso delovno dobo ostala zvesta kolektivu. Se pa v tej pripadnosti skrivajo številni dogodki, obarvani z veseljem in žalostjo, z jezo ali skrbjo. Vsega je bilo dovolj kot so bile številne oblike dela, s katerimi se je spopadala.

Od kontrolne delavke, obratne kontrolorke in merilke baterij

Ob svečani poslovitvi ob odhodu v pokoj se je Vardjan Marija v imenu kolektiva zahvalila za 35 letno pripadnost ZMAJU Vladi Podlogar. Mi pa, če se držimo tradicije, povejmo, da je bil to njen sedmi direktor.

v etiketirnici, pa tudi nadomeščanje merilnega laboranta je v letu 1964 pristala na delovnem mestu administratorja v skladišču gotovih izdelkov. Ker pa se je na jesen leta 1965 v Zmaju uveljavila reorganizacija, spremembe delovnih procesov in izkoristek notranjih rezerv, je bilo poleg nekaterih drugih ukinjeno tudi delovno mesto administratorja v skladišču. Za Marjo se je pričelo resda krajše, vendar naporno obdobje zaposlitve za določen čas oziroma nadomeščanje odsotne delavke najprej pri fakturiranju, potem pa še pri tajniških opravilih. Leta 1967 je za nedoločen čas začela opravljati dela tajnice direktorja tovarne ZMAJ. Od leta 1973 dalje vse do njene upokojitve je bila referent v splošno kadrovskem sektorju.

Ne gre pa prezreti podatkov, da je opravljala še številne družbeno politične in samoupravne dolžnosti in tudi zato je v letu 1978 prejela državno odlikovanje red dela s srebrnim vencem.

Z Vardjan Marjo je tako odšla v pokoj še ena živa priča Zmajeve zgodovine iz obdobja petdesetih let. Od tedaj iz leta 1957 in 1958 ostajata v strokovnih službah le še dva sodelavca, Francelj Rudi in Sedej Zalka.

Puc Anica

Puc Anica je odšla v predčasno upokojitev 24. maja letos potem, ko je v Zmaju preživela 29 delovnih let. Zaposlila se je 27. avgusta leta 1960 pri izdelavi klasičnih 9 voltnih baterij v nekdanji črnini v ljubljanski proizvodnji. Sprva je oblačila celice, potem vlagala lističe na cinkovo ploščico, jih lepila in sploh opravljala takšne delovne operacije, kakršnih danes ni več videti, niti slišati o njih in spadajo samo še v zgodovino proizvodnje baterij. Tako je poteklo 8 let do tistega leta 1968, ko se je ZMAJ moderniziral in v proizvodnjo uvedel stroje paper lined in tem je Anica ostala zvesta v glavnem pri doziranju depolarizacijske mase vse do svoje upokojitve.

Po 29 letih dela v baterijski proizvodnji se je upokojila Anica PUC.

prišli - odšli

V mesecu MAJU je bil sprejet v delovno razmerje:

KRISTOF Franc, procesni delavec v PPE Specialne baterije dne 24.5.1989

V mesecu MAJU so prekinili delovno razmerje:

MERČUN Marjana, planer - analitik v strokovnih službah dne 14.5.1989

VARDJAN Marija, kadrovski referent v strokovnih službah dne 31.5.1989 (upokojitev)

FUC Anica, izdelovalka baterij v PPE Baterije dne 24.5.89 (upokojitev)

KRALJ Amalija, izdelovalka baterij v PPE Specialne baterije dne 31.5.1989 (upokojitev)

PEVC Darja, kemijski analitik - pripravnik za določen čas v PPE Specialne baterije dne 14.5.1989

DIMIČ Stevan, voznik Pančevo dne 31.5.1989

KRIŽ Pavle, voznik Pančevo dne 31.5.1989

ULČAR Franc, procesni delavec v PPE Specialne baterije dne 31.5.1989 (umrl)

Rojstni dan praznujejo...

v juliju

PETERLIN Samoel
HRANIČ Marija
PORŠ Silva
SENICA Boris
JERLAH Cilka
MANDIČ Milan
KAJDIŽ Andrej
KUSIČ Zoran
ZAGAR Anton
PERME Jožica
LOZAR Irena
GANTAR Veronika
KASTELIC Dragica
KOLENC Anica
BOSNIČ Rufada
LEBAN Dragan
GROSELJ Viktor
RECEK Majda
KORBAR Stanislava
SIROTIČ Georgina
ŽITNIK Marjan
PERKOVIČ Ružica
RUS Anton
GROJZDEK Anton
ŽNIDARŠIČ Desanka
BAVDEŽ Matjaž
MAVRIN Anica
LIVADIČ Suada
ČERČEK Slavka
KUSARI Darinka
ALIŠIČ Elmira
DONEVA Julijana
ILIČ Vojka

v avgustu

TRDIN Anica
MIRJANIČ Nevenka
MRAHOR Justina
NERAT Anton
JERŠIN Jožica
PAJEK Janja
GRABLJEVEC Avgust
ŠMITRAN Dragica
FERATOVIČ Sifeta
ALIBEGOVIČ Fadil
PETAN Milena
ŠTIGLEC Franjo
BOŽIČ Marjan
KRAPEŽ Dane
SMRDEL Aleš
KONČAR Anton
OMAHEN Alojz
PRIMOŽIČ Bojan
VOJSKIČ Dobrosav
ULČAR Franc
BIVIC Anica
MOIČEVIČ Jovanka
KLEMENČIČ Rozalija
MESIČ Rasim
ŠTEFANČIČ Marija
MEŽNARŠIČ Robert
JAKOMIN Aleksander
JERIČ Jana
KASTELIC Anica
SINANOVIČ Fikreta

v septembru

VINKLER Terézija
ŠMIGIČ Zoran
STOJKOVIČ Obrenka
RUS Bojan
KASTELIC Branko
KALIŠEK Jožica
SITAR Marija
FORTUNA Anica
ERZIN Cvetka
KRISTAN Bojan
KLEMENČIČ Alojzija
KOVAČ Minka
PEKOLJ Jožica
MOSTAR Bernarda
DIMITRIJEVIČ Stanka
DROBNIČ Jože
KONČINA Stane
KENDA Terezija
KASTELIC Avgust
JAZBEC Natalija
KOVAČIČ Andrej
DOLŠAK Franc
ČERANIČ Ekrema
SREBRNJAK Ivanka
BOMBEK Edvard
MOHORKO Venčeslav
KASTELIC Ana
LOKAR Drago
SIREC Nataša
FRANCELJ Rudolf
SMREKAR Katarina

Čestitamo

IN MEMORIAM

Ulčar Franc

"Da si bolan, smo vedeli in vedeli tudi, da ti kruta bolezen načenja življenje. Toda tisto, kar se na koncu zgodi, ko usahne poslednja kaplja življenjske energije, tedaj človeka presune."

Tako je med drugim rekel predstavnik Zmajevih sodelavcev ob odprtem grobu v petek 2. junija letos, na poti zadnjega slovesa z 51 letnim Francem Ulčarjem iz Šentvida pri Stični.

V Zmaju se je zaposlil 3. junija leta 1960 v elektrodnom oddelku. Izdeloval je bloke iz mase. Od leta 1972 dalje pa je bil delavec pri izdelavi depolarizacijske mase oziroma mešalec kemičnih sestavin.

Imel je mnogo lepih vrlin. Vedeli smo zanje in mu jih tudi priznavali. Zato je prejel tudi državno odlikovanje leta 1974. Ni

pa šlo samo za priznanje dela, temveč tudi za vrsto drugih dejavnosti izven tovarniških objektov. Danes vemo, da je bil v mnogočem vzornik ostalim.

Spomin na Franca Ulčarja bo živel v naših srcih, spomin na človeka, ki je živel dostojno in ponosno vzravnano in trdno kot hrast, ki pa je moral pasti. Bolezen mu je razjedla korenine.
Sodelavci

Reklamna sporočila

Ko sem pred dnevi srečal znanca, sem bil nemalo začuden, ko me sploh ni utegnil pobarati po mojem zdravju, čeprav sem zaradi išiasa očitno šepal na levo nogo. Veselo navdušen, da je zagledal predstavnika ZMAJA (to sem si mislil kasneje) je poskušal iz prve roke zvedeti resnico, ki mu jo sicer oznanja radijska reklama o čudovitih novih baterijah HIT. Je res, je vprašal in jaz sem mu pokimal tako vzravnano, da me je spet vščipnilo v hrbtenici pod pasom.

No, in takih znancev in (po)znancev zadnje čase začuda srečujem kar pogosto, ki vsevpred hočejo narediti konec lastnemu prepričanju o slabih in iztoku nagnjenih baterij. Vsakdo hoče preizkusiti "tisto ta novo" in si potrdati mnenje, da je leto 1985 res že daleč, ko sloves naših izdelkov niti najmanj ni blesnel.

Pred nami je zdaj nova družina baterij HIT. Izdelki narejeni po meri kupca ali boljše rečeno

po želji potrošnika. Tokratni slogan je: Prava baterija pravo mesto najde. Reklamna sporočila v radiu in časopisih - revijah govorijo o novih Zmajevih baterijah. Izmed štirih tekstov, ki jih pogosto slišimo v radiu, objavljamo dva.

M1: Požene elektriko po žilah zaspanih aparatov, obrzda iskre in poskočne, daje takt maratonskim stopinjam urnih kazalcev! Energija v treh velikostih in treh izvedbah tekne še tako izbirčnim električnim napravam.

M2: Hermetična in trajna baterija ZMAJ.

Ž1: HIT je tih in traja.

M : Ta ura je nemogoča. Odkar sem vanjo vstavil baterije HIT, me niti zaspati v službo ne uspe več.

Ž1: HIT - hermetična in trajna baterija ZMAJ.

Brez dvoma imajo reklamna sporočila svoj učinek. Kakšen in kolikšen bo v tem primeru in sedanjem času, še ni znano. Informacija v javnost je dana in če kdo mene vpraša, kaj pa kvaliteta,

mu lahko mirne vesti odgovorim: Zmajeva baterija je za mene najboljša. Tako, za mene najboljša. Tudi takšno reklamno sporočilo smo že imeli. In ni bilo slabo. Učinkovalo je. -Ur.

Glasilo v septembru

Redakcijo junijskega glasila smo zaključili 29. junija.

Zaradi letnih dopustov pa bo glasilo spet izšlo proti koncu meseca septembra. -Ur.

*V dopustniških dneh
vam želimo mnogo
sonca, dobre volje
in prijetnega počutja.*

Za skomine pred skorajšnjimi letnimi dopusti pa dve sliki iz lanske sezone v Bašaniji. Zgoraj: Tončka Krek z možem in vnučkom ob našem paviljonu in desno: upokojenki Zagorka Ristevski in Anđja Pantič pri kosilu v jedilnici.

"GLAS ZMAJA" izdaja mesečno v nakladi 550 izvodov delovna organizacija Iskra - Industrija baterij ZMAJ p.o., Ljubljana, Stegne 23. Glasilo ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Mayer Marijan. Tiska Iskra-Invest servis Storitve-Tiskarna, Trg revolucije 3 Ljubljana. Glasilo je oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu številka 421-1/73.

